

פרשת תצוה

טלוק כרסן

ב"ר

כו, כ: ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור, להעלת נר תמיד.

1 וקשה, דהוי ליה למכתב 'וידבר ה' אל משה לאמר, צו את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך... כמו שנאמר בפרשת אמור (ויקרא כו, ב) על אותה המצוה עצמה ע"ש. וכבר דברו בזה גדולי הראשונים ז"ל, ועיין בבעל הטורים ז"ל.

1
ד (כ)

אכן עשה נא אנריך כאפרכסת, ושמע נא דבר נכבד ונעלה אשר שמעתי בשם אדמו"ר רשכבה"ג אור ישראל וקדושו הגר"א מווילנא זללה"ה, והוא, משום דז' אדר נופל תמיד בפרשה תצוה, (רק לפעמים רחוקות יקרה שפרשה תצוה נופל אחר ז' אדר). והשם יתברך ויתעלה שמו, הצופה ומביט עד סוף כל הדורות, ידע מראש כי בז' אדר יסתלק משה רבינו ע"ה. לזאת לא זכר שמו בפרשה הזאת לרמוז על זה.

1/ ואמר עוד הגר"א ז"ל, דבסדרא הזאת יש ק"א פסוקים, והסימן הוא "מיכאל" (עיין בסוף הסדרא). והטעם הוא, מפני שהנעלם משם משה הוא ק"א, דהיינו, הנסתר מן מ"ם, הוא גם כן מ, דהיינו ארבעים. והנסתר מן שי"ן, הוא י"ן, דהיינו ששים. והנסתר מן ה"א, הוא א, והם בסך הכל ק"א.

6 לרמוז שאף על פי שהחיצוניות של משה רבינו ע"ה, דהיינו הגשמיות שלו, גופו הקדוש, נעדר מאתנו, מכל מקום הפנימיות שלו - דהיינו הרוחניות שהוא דומה להנסתר מן השם, והשם אשר נקרא בו הוא דומה להחיצוניות - שהוא תורתנו הקדושה שלימד לנו וצדקותיו הרבות, עוד חי אתנו, וכל ימי עולם לא ישכחו, וה' יראנו נפלאות מתורתנו אמנ".

(קהלת יצחק) על התורה, מרבי יצחק ב"ר ניסן מווילנא, ווילנא תרנ"ז

שבת אחים גם יחד

2) ש"ת אור [א]

1 "ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך וגו'" (שמות כו, כ), ויש להבין משום מה נאמר "אליך", למה נצטוו ישראל להביא את השמן אל משה דוקא. וכבר נתעורר הרמב"ן בזה, ופירש: "וטעם אליך, שיביאוהו לפניו והוא יראנו אם הוא זך וכתית כראוי". ויש להעיר על פירוש זה, וכי אין בישראל מבין ובקי בשמן זית לדעת אם הוא זך וכתית כראוי אלא משה רבינו?

6 וכמו כן יש לעמוד על הכתוב להלן (כח א): "ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך ואת בניו אתו מתוך בני ישראל לכהנו לי", מהו "אליך" האמור כאן.

דוד המלך ע"ה אומר (תהלים קלג א-ב): "הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד, כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן זקן אהרן שיורד על פי מדותיו". ואיתא

11 במדרש (הובא בשטמ"ק כריתות ה ב), דלכך כתוב שתי פעמים "זקן", "לפי שהיה על זקן אהרן כאילו היה על זקנו [של משה], וזה שאמר הכתוב "שבת אחים גם יחד", יעו"ש.

כלומר, מתוך הקשר והאחדות ששררו ביניהם, היה משה רבינו חש ששמן המשחה שמשח בו את אהרן אחיו כאילו הוא על ראשו, וכשהיה יורד על זקנו, הוא כאילו שמן זה יורד על זקנו שלו, עד כדי כך היו כאיש אחד בלב אחד.

16 עוד כתוב: "ויחר אף ד' במשה ויאמר הלא אהרן אחיך הלוי וגו'" (שמות ד יד), וברש"י שם: ר' יהושע בן קרחה אומר, כל חרון אף שבתורה נאמר בו רושם, וזה לא נאמר בו רושם, ולא מצינו שבא עונש ע"י אותו חרון. אמר לו ר' יוסי אף בזו נאמר בו רושם, הלא אהרן אחיך הלוי, שהיה עתיד להיות לוי ולא כהן, והכהונה הייתי אומר לצאת ממך, מעתה לא יהיה כן, אלא הוא יהיה כהן ואתה הלוי, שנאמר (דברי הימים-א כג יד): "ומשה איש האלקים בניו יקראו על שבט הלוי".

1 ונראה שאעפ"י שנחלקו ר' יהושע בן קרחה ור' יוסי, שר' יהושע בן קרחה סובר שלא היה שום רושם מאותו חרון אף, ולא בא לו כל עונש ע"ז, ור' יוסי סובר שנענש משה רבינו עונש גדול, שנסתלקה ממנו הכהונה שהיתה צריכה לצאת

1

1 ממנו, מכל מקום אלו ואלו דברי אלוקים חיים, כי אם אמנם נסתלקה ממנו הכהונה וניתנה לאהרן אחיו, אך בעיני משה השמן הנמשח על זקן אהרן הוא כאילו יורד על זקנו, ולבו שמח בכהונת אהרן כאילו הוא עצמו נתכהן, והרי זה כאילו לא נשאר כל רושם ולא בא כל עונש, כדברי רבי יהושע בן קרחה.

והנה, אמרו חז"ל: "למה נסמכה פרשת המנורה לפרשת הנשיאים, לפי שכשראה אהרן חנוכת הנשיאים חלשה דעתו, שלא היה עמהם בחנוכה לא הוא ולא שבטו, אמר לו הקב"ה, חייך שלך גדולה משלהם, שאתה מדליק ומטיב את הנרות" (הובא ברש"י ריש פ' בהעלותך).

דעתו של אהרן חלשה על שלא זכה להמנות בחנוכת המזבח לא הוא ולא שבטו, ולכאורה בגלל אותה סיבה היה מקום אף לחלישות הדעת אצל משה ג"כ, שאף הוא לא נמנה עם הנשיאים בחנוכת המזבח לא הוא ולא שבטו. ולמבואר יש לומר שמה שאמר הקב"ה לאהרן: "חייך שלך גדולה משלהם", אף משה רבינו כלול בפיוס זה, כי כשהדליק אהרן את הנרות כאילו הדליקו משה.

ולאור מה שנתבאר יש לומר ש"ויקחו אליך" יכול להתפרש לצורך ועבורך, ששמן זית זה שנלקח להדלקת המנורה, בא בשביל משה, כשם שבא בשביל אהרן, ואע"פ שלא עסק בו משה בפועל. הדלקת הנרות שע"י אהרן חשובה לו כאילו הוא הדליק, כדכתיב "שבת אחים גם יחד", כאיש אחד כל תייהם.

ועל דרך זה יש לומר בביאור הכתוב "ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך" שכשבא משה לעשותו לאהרן לכהן הרגיש משה כאילו הוא עצמו נתכהן בזה, נמצא שאף כאן מתפרש "אליך" בשבילך, שהרגיש משה כאילו לעצמו נעשה הכל.

וכשם שהרגיש משה את השמן שעל זקן אהרן כאילו יורד על זקנו, כך הרגיש אהרן בשמחתו של משה, וכמו שמצינו שהתעכב משה רבינו ז' ימים במדבר, ולא רצה לילך למצרים לגאול את ישראל מפני כבודו של אהרן, ואמר "שלח נא ביד תשלח" (שמות ד יג) - ביד מי שאתה רגיל לשלוח, דהיינו אהרן, שלא רצה לדחוק את רגלי אהרן ולהכנס בתחומו (שמו"ר פ"ג יד, טז), עד שאמר לו הקב"ה: "וראך ושמח בלבו", שאעפ"י שהוא רגיל להשתלח ועתה נכנס משה במקומו, מ"מ היה לבו של אהרן מלא שמחה, כאילו היה הוא בעצמו ממלא תפקיד זה להיות גואלן של ישראל, ואמרו חז"ל (ילקוט שמות רמז קעב): "ושמח בלבו, בלבו יותר מבפיו", ופירש המג"א בית רענן שם, ששמחת לבו היתה יותר ממה שאפשר לפרש בפה, יעו"ש, דהיינו שהיתה שמחתו כה רבה ועברה על גדות לבו, עד שאין כל פה ולשון יכולים להביעה.

3/ ואמר ר' שמעון בן יוחאי, הלב שמח בגדולת אחיו, ילבש אורים ותומים, שנאמר (שמות כח ל): ונתת אל חשן המשפט את האורים ואת התומים והיו על לב אהרן" (ילקוט שם). לב רחב כזה המכיל בקרבו מידה עליונה של שמחה בשמחת זולתו, הוא המקום המתאים לשאת את האורים והתומים, כי לב זה מסוגל להרגיש את לבו של כל אחד מישראל ואת לב כולם יחד, ובכדי להבין נכונה את התשובה המתקבלת באורים ותומים, צריך לב שיבין וירגיש את השואל ואת שאלתו. וכמו שנתבאר במקום אחר.

והנה, מצינו ששאל עלי הכהן אודות חנה באורים ותומים, והיה סבור כי התשובה היא "שכרה", ואמרה לו חנה "לא אדוני" (שמואל-א טו), וברש"י שם (וכ"ה בברכות לא ב): "לא אדון אתה בדבר זה, גלית בעצמך שאין רוח הקודש שורה עליך שתדע שאיני שכורת יין", והיינו שלא הרגיש לבו את צרתה ואת מר נפשה, על כן לא פתר נכונה את דבר ד' באורים ותומים, והכוונה היא כשרה או כשרה.

4/ ולב אהרן שהשתתף בשמחת הזולת כאילו היתה זאת שמחתו, ישתתף גם בצער הזולת כאילו היה זה צערו, ויהיו דברי האורים והתומים שעל לבו מאירים וברורים.

3
pe

פניו חריב

חזקתו "חכם לב" פירושו הוא אדם הרוצה את החכמה ועושה את כל האמצעים על מנת להשיגה. בלב של אדם כזה הקב"ה נותן חכמה.

5) מה סנה קב!

1) רב אשי אוקי אשלושה מלכים אמר למדד נפתח בחברין אתא כנשה איתחוי ליה בחלמיה אמר חברך וחבירי דאבוך קרית לן מהיכא בעית למישרא המוציא אמר ליה לא ידענא, א"ל מהיכא דבעית למישרא המוציא לא גמירת וחברך קרית לן, א"ל אנמריה לי ולמדד דרישנא ליה משמד בפירקא א"ל מהיכא דקרית בישולא, א"ל מאחר דחכימתו כולי האי מאי מעמא קא פלחיתו לעבודת כוכבים, א"ל אי הוה התם, הוה *נקיטנא בשיפולי גלימא ודהתת אבתראי למחר, אמר להו לרבנן נפתח ברכווחא

6) מהן חכמה

כה, ט ולקחת את שתי אבני שהם. הנה בשם דחושן למטה יוסף רמז שישראל נקראים על שם יוסף, וכמו שאמר במדרש שוחר טוב (מומור ג) מקרא (עמוס ה, טו) "אולי יחנן שארית יוסף". ודע דאפוד מכפר על עבודת כוכבים (ובתים פח, ב) שנאמר (הושע ג, ד) "אפד ותרפים", וחושן מכפר על הדינין. לכן "שהם" מרמז ליושר הדעות המשובשות הטעאה בשכל, שזה גרם לעון עבודת כוכבים. ו"ישפה", שהוא גמר החושן, אבן האחרונה עליו, מרמז להסרת העול והמרמה והאונאה, שזה גורם לעות הדין, וכמו

שאמר בתורת כוהנים (פרשה ב פרק ד) על קרא ד"לא תעשו עול במשפט במידה ובמשקל (ובמשורה - ויקרא יט, טו) שהמודד קרוי דיין. לכן אמרו (בבא בתרא עה, א) על (ישעיה יב, יב) "ושמתי כדכוד שמשותיך; חד אמר שהם - שהוא הסרת ההטעאה

באלקות, וחד אמר, ישפה - שהוא הסרת מרמה והעול שבין אדם לחבירו, לכן אמר [כדכוד] - (אמר הקב"ה, להויל כדין וכדין. וזה שסיים הכתוב (שם שם יג) "וכל בניך לימודי ה' - שילמדו הידיעה הברורה בהשגת אחדותו יתברך. וכמו שאמרו בקרבנות לא נאמר "אל" ו"אלקים" ו"שדי" רק ה', שלא ליתן פתחון פה לחלוק [סוף מנחות]. ששם ה' אינו מתיחס לשום נמצא וזלת הבורא היחיד לבדו, וזה "שהם". "ורב שלום בניך" (שם שם) - שסיורו מהם העול והמרמה, שזה "ישפה", כדין וכדין ודו"ק היטב. ודע דכל השבטים צערו לאביהם במכירת יוסף,

7) ויוסף עצמו לא הודיע לאביו, רק יוסף היה ירא מפני החרם. אבל בגימין כיבד לאביו, לכן שרתה שכינה בחלקו. ולכן כשאבד ישפה מבנימין הראה להם השם יתברך גדול מצות כיבוד אב אצל דמא בן נתינה, ודו"ק היטב.

ובהקשר לזה מסופר על הגאון רבי אייזל חריף זצ"ל, שהגיע פעם לשיבת וולוז'ין לחפש חתן לבתו. והיות ולא היה בכוחו לבחון את כל בחורי הישיבה, שאל בבית המדרש קושייה עצומה, והכריז כי הבחור אשר יצליח לתרצה - יהיה חתן לבתו.

הישיבה היתה כמרקחה, עמלו הבחורים, אימצו מוחותיהם, שקדו יומם ולילה להצליח לתרץ את הקושייה, שכן מי אינו רוצה להיות חתנו של גאון הדור?

תורים ארוכים השתרכו לפני דלת חדרו של ר' איזל. בחורים מופלגים הרצו לפניו את תירוציהם, אך איש לא הצליח למצוא את התירוץ הנכון לקושיא. אחר ימים אחדים יצא רבי איזל לדרכו בידיים ריקות.

אחר שעברה המרכבה כברת דרך מן העיר, שמע לפתע העגלון קול קורא מאחוריו: "עצור, עצור". אחד מבחורי הישיבה, רבי יוסף שלופער התקרב אל המרכבה כשהוא תשוש ויגע. רבי - קרא מתנשף ומתנשף - את התירוץ... האם מצאת תירוץ לקושיא? - שאל רבי איזל. לא, רבי - אמר - אך חייב אני לדעת מהו התירוץ.

אורו פניו של רבי איזל חריף. בך בחרתי - קרא. תשוקתך העצומה לתורה אשר הריצה אותך עד לכאן... לא הבחינה, לא הכבוד הוא זה שהטריד ודחף אותך לחפש את התירוץ, אלא אהבת התורה לשמה. אותך

7) בחרתי ואתה תהיה חתני...

ג המעיל כולו תכלת וחוטיו כפולין שנים עשר ופיו ארוג בתחילת אריגתו ואין לו בית יד אלא נחלק לשתי כנפים מן סוף הגרון עד למטה כדרך כל המעילים ואינו מחובר אלא כנגד כל הגרון בלבד.

ה"ל ואין לו בית יד. כ"ס וז' ענין לו. אלא בחלק וז' ענין לו.

7) כחכם

8) חטף 3

1) [ו] עוד היה לכהן גדול מעיל, והמעיל רק ממין אחד תכלת, והיה כל חוט כפול י"ב ורלפין כש"ס יומא ע"א ע"כ מקרא. והנה רש"י בפרשת טהרה [כ"ה, ד'], כהן דמעיל וכמותם שנים צעירותם, אלא שהתחנה סמוך לכשרו ומעיל קרוי סלוק העליון, ע"כ. אצל הרמב"ן [שם] "א"ל השיג עליו, ודעתו כדעת ר"ע כ"כ כ"כ ה"ל, דהוא מלבוש אשר שאין לו בית יד כלל אלא נחלק לשתי כנפים מסוף הגרון עד למטה וכו', ואינו מחובר אלא נגד הגרון, והיה ג"כ מעשה ארוג ולא מעשה ממש. והראב"ד

כתב על הר"מ שכתב דאין לו בית יד, דזו מנין לו, וגם מה שכתב הר"מ דנחלק לשתי כנפים ולא היה מחובר, כמב ג"כ דזו מנין לו, ועיין בסוף משנה שם דעת הרמב"ן ק, וצדאוי מלאו בלחיה ברימא כן.

11) והנה לפי דברי הר"מ נראה דהיה לו למטה ארבע כנפים, ולא מנינו דהיה ליה צניעות, ולבארה קשה, דאמרין צנעין ד' ע"א הכל הידין צניעות כהנים ליה וכו', פשיטא, ומשני כהנים אנטריכא ליה, סלקא דעמך אמיתא כיון דאשמרי כלאים וכו', נהי דאשמרי צעידן עבודה וכו', והנה הא דאשמרי כלאים לכהנים, דעת הר"מ כ"כ סוף פרק קמא דביצה [ו] ע"כ מדפי הר"ף ד"ה ונראה, דרק לכהן גדול נאסר וחוץ, אבל לכהנים הדיוטות, אף שהיה להם אצטט, מ"מ קשים הם, כדאימא בימא ס"ע ע"א, ואין צנענים כלאים דאורייתא לשיעור רש"י, ע"כ. וא"כ כיון דעיקר דאשמרי, דהיה סלקא אדעמין שיהיה פטורים מצייתת הוא מתמת כהן הגדול, ולמה לרין הש"ס לומר מתמת ההיקף דכלאים, למה הא חזיין דכהן גדול הולך בלא צניעות צנעיל, א"כ סלקא דעמך אמיתא דפטור מצייתת, וש"כ ג"כ המדין נהי דאשמרי צנעידן עבודה וכו', אך צנענות זה עטום, דמעיל פטור מצייתת לא מטעם דהוא בניד עבודה, אלא מפניו דהדין כה"ל גונא פטור, דקיימא לן [במילין קל"ו ע"א], כסופין [דברים כ"ב י"ג] ולא של אמרים, ועלית שאלה פטורה, וזה היה של הקדש, או קדושת דמים או קדושת הנוף, כמו שאכתוב לקמן [מטה ק"א אות א'], ולא היו כסופין, ולא אשמרי כלל, דגם שהדין פטור מהאי טעמא, על כן צריך לומר הטעם דכלאים, וזה פשוט, ולא כמנחם, דק"י הקשימו וזה לכהן ולמדין והיתה צניעות עומה, ולא קשה מדין.

2) וזהו שכתב הר"מ שכתב דאין לו בית יד, דזו מנין לו, וגם מה שכתב הר"מ דנחלק לשתי כנפים ולא היה מחובר, כמב ג"כ דזו מנין לו, ועיין בסוף משנה שם דעת הרמב"ן ק, וצדאוי מלאו בלחיה ברימא כן.

2) וזהו שכתב הר"מ שכתב דאין לו בית יד, דזו מנין לו, וגם מה שכתב הר"מ דנחלק לשתי כנפים ולא היה מחובר, כמב ג"כ דזו מנין לו, ועיין בסוף משנה שם דעת הרמב"ן ק, וצדאוי מלאו בלחיה ברימא כן.

עין התכלת (9) ע"פ חז"ל

בדברי רבינו נסים גאון ז"ל בפתחתו לספר המפתח, וז"ל: ואומר לא סרה הקבלה והמסורת משומרת בין האומה, וכאשר היה האדם קורא ועשו להם ציעית היה אומר כי זו הציעית נשים אותה בכנף הטלית, מספר חוטים ה' ויש בה חמשה קשרים כו' יעו"ש, הרי שכתב להדיא שמנהג החמשה קשרים הוא בקבלה ומסורת מעולם, ומבואר ג"כ מנהג החמשה קשרים בתקוני זוה"ק (תיקון עשיראה) וז"ל וכד ישראל אמרין שמע ודאי חיון שמטין גדיפיהו, באן אתר בכנפי מצוה דאתמר בהון על ארבע כנפות כסותך אשר תכסה בה דאיהו כגוונא דמעיל האפור דפעמונים ורמונים אינון לקבל תליין וקשרן שולי המעיל אינון לקבל כנפי מצוה ואינון ה' קשרים לקבל שמע ישראל כו' יעו"ש, ופנימיות זה המאמר יתבאר קצת בעזהש"י לקמן (פרט ג' סימן א') יעו"ש מיהו גם בפשיטות הענין כמה מילי מעליותא אשכחינן בה בריך רחמנא דסייען, [א] שמנהג חמשה קשרים היה בזמן התכלת, ואם שכבר נתבאר זאת במאמרנו (שם) מהרעיא מהימנא, מיהו מכאן מבואר יותר ושאינון רמזין בפעמונים ורימונים שבמעיל שהיו שבעים ושנים, עיין בויקרא רבה (פ' טא) וחליין וקשרין שבציצית הם ג"כ שבעים ושנים, [ב] מכאן מקור נפלא למה שכתב הרמב"ם ז"ל (פ"ט מה' כלי המקדש ה"ג) המעיל כולו תכלת כו' ואין לו בית יד אלא נחלק לשתי כנפים מסוף הגרון עד למטה בדרך כל המעילים ואינו מחובר אלא כנגד כל הגרון בלבד כו' יעו"ש, והראב"ד תמה על זה זו מנין לו. ומרן הקדוש ז"ל לא העיר מקורו אלא כתב ואפשר דבאיזה ברייתא מצא כן, ובספר מנחת חינוך (מצוה צט) הקשה בזה עוד, דלמה שכתב הרמב"ם ז"ל היה כמעיל ד' כנפות ולא מצאנו שהיה בו ציצית, וא"כ קשה בש"ס דערכין (ג:) הכל חייבין בציצית כהנים לויים וישראלים פשיטא, כהנים איצטריך ליה סד"א כו' והני כהנים הואיל ואישתרי כלאים לגבייהו לא ליחייבו קמ"ל כו' יעו"ש, ולדעת הרמב"ם ז"ל דהמעיל היה בת ארבע כנפות, א"כ בפשיטות טפי הוי ליה למימר כהנים איצטריך ליה, הואיל דפטרינהו רחמנא מציצית במעיל, לא ליחייבו גם בשאר בגדים בת ד' כנפות, קמ"ל כו', יעו"ש שתירץ דלהכי מעיל פטור מציצית כיון דהוא הקדש לא הוי ככסותך יעו"ש, ולדעתי אין תירוצו מספיק, כיון דק"ל בגדי כהונה ניתנו להנות בהן, כדפסק הרמב"ם ז"ל (שם פ"ח ה"א) שפיר כסותך קרינן ביה, אמנם מקור דברי הרמב"ם ז"ל הוא מהזוה"ק כאן, דמבואר להדיא דמעיל היה ארבע כנפות, כדקאמר על ארבע כנפות כסותך אשר תכסה בה, דאיהו כגוונא דמעיל האפור וסיים שולי המעיל אינון לקבל כנפי מצוה, והיינו דרימונים התלויים בשולי המעיל שעשויים מחוטי תכלת וארגמן ותולעת שני, היה במקום ציצית דחוטי לבן ותכלת, ובבב"ל במס' מנחות (מא:) טלית שכולה תכלת מביא תכלת ודבר אחר ותולה בה.

(10) ע"פ חז"ל

יב. ואת כל הדם תשפך אל יסוד וגו'. הנה דין שפיכת שירים לא כתיב בתורה בשום מקום רק בחטאת ובגמ' ילפי' לכל הזבחים (ע"י זבחים נ"א א'), ונראה הטעם משום דבחטאת שנותן באצבעו ע"כ נשאר שירים אבל בשאר קדשים שזורק בכלי הרי יכול לזרוק כל הדם וא"צ להשאיר שירים כו' הר"מ מפונטזא בתוס' זבחים נ"ג ב' ד"ה העולה ורק אם נשאר ילפי' דיש מצות שפיכת שירים ואפי' לפ"ד התוס' שם דמצוה להשאיר קצת לשירים עכ"פ אינו מעכב ואם לא נשאר ג"כ יצא אבל בחטאת ע"כ נשאר תמיד.

קיום מצוה בשלימות — נחת רוח לקב"ה

"ריח ניחוח אשה לה" הוא" (כט, יט)

"ריח ניחוח — נחת רוח לפני שאמרת ונעשה רצוני." (רש"י)

בספרו "זכרון מאיר" כתב הגר"מ רובמן זצ"ל שעפ"י דברי רש"י י"ל שעכשיו שבעוונותינו הרבים אין לנו בית מקדש, אפשר לעשות נחת רוח לפני ה' בקיום מצוה בשלימות. לאפוקי מהאופן שרבים מקיימים מצוות, בלא דקדוק בעשית כל פרטיה ודקדוקיה של המצוה.

על זה אמר שלמה (משלי ב): "אם תבקשנה ככסף וגו'". כאשר צריכים לפרוע חוב כספי אין הבע"ח מסתפק בפרעון סכום שהוא רק "בערך" סכום ההלוואה. בענין זה יודע כל אחד שאפילו חסרה מטבע אחת בלבד, עדיין לא פרע את חובו. כך זה גם בעניני הנפש, כי התורה והמצוות צריכים להיות בשלימות ממש ורק אז יהיה ריח ניחוח.

אמנם אין זה דבר קל לכוון לרצון ה' בשלימות. ע"כ אמרו חז"ל (אבות פ"ה): "יהודה בן תימא אומר: הוי קל כנשר, רץ כצבי וגיבור כארי לעשות רצון אביך שבשמים" נמצא לפי דברי המשנה שכדי לכוון לרצונו יתברך, דרושות כל המעלות שמונה יהודה בן תימא.

(11) ע"פ חז"ל

(4)

(12) ע"פ

(13) אלוהים לתורה

1. (א) ועשית מזבח מקטר קטרת. רבים שואלים, למה לא נאמר ציווי זה במקומו, בשעה שנצטוו משה על עשיית כלי התיכל, השלחן והמנורה? וי"ל, שהכלים האלה לא היו להם שניים (תגיגה כ"ו) להשתמש בהם, אם נטמאו הראשונים, ומכש"כ שלא היו להם שניים "מתחרים" עמהם בחצר אהל מועד, ולפיכך נאמרו במקומם. אבל מזבח הזהב יש דוגמתו בפתח אהל מועד, והיינו מזבח העולה, ולו ה"י מזבח הקטרת אמור במקומו, יחד עם השלחן והמנורה, היינו אומרים, שהוא עיקר המזבח, והיינו מזוללים במקומו העולה, שהרי מזבח הקטרת מצופה זהב ועומד בהיכל ומקטירין עליו קטרת (המובחר שבקרבנות - תחומא), משא"כ מזבח העולה, שהוא מצופה נחשת ועומד בפתח, ומקריבין עליו חלב ודם, ולפיכך לא נזכר מזבח הזהב יחד עם השלחן והמנורה ומהו אנו למדים, שאינו עיקר, שהרי נשלמו כל כלי המקדש והחצר והוא לא נזכר רק אחרי כל אלה, גם נאמר במזבח העולה: "והיה המזבח קדש קדשים", כמו במזבח הזהב: "קדש קדשים הוא" (לקמן פ' י'). ולא עוד אלא, שאם אין מזבח העולה ואפילו רק נפגם, א"א להקריב שום קרבן, אבל אם נעקר מזבח הפנימי, מקטירין קטרת במקומו, שאין המזבח מעכב (רמב"ם פ"ג מה' תמידין ומוספין).

וזהו הענין מה שבפרשת פקודי כתיב בתורה על כל דבר "ויעשו כאשר ציווה ה'" ארבע עשרה פעמים. כי אכן זהו דבר נפלא שעשו לפי ציווי ה', לא פחות ולא יותר. בדבר זה נכשלו רבים וטובים. הנה שאול המלך אדם גדול וצדיק שחז"ל (יומא כב) מעידים עליו שהיה כבן שנה לחטא. בכל זאת במלחמת עמלק נכשל בקיום המלא של הציווי: "לך והכית את עמלק והחרמת את כל אשר לו לא תחמול עליו וגו'". (שמואל א, טו). אמנם שאול חשב שקיים דבר ה' כמ"ש (שם): "ויבא שמואל אל שאול ויאמר לו שאול, ברוך אתה לה', הקימותי את דבר ה'". סבר שאול לעצמו הואיל ואגג תפוס בידו ואת שאר העמלקים הרג הרי שקיים את רצון ה'. וכך משמע בפסוקים שם: "ויאמר שאול אל שמואל אשר שמעתי בקול ה' ואלך בדרך אשר שלחני ה' ואביא את אגג מלך עמלק", וענין הצאן והבקר שלא החרים ג"כ היה לשם שמים כדמוכח מהמשך הפסוקים: "ויקח העם מהשלל צאן ובקר ראשית החרם למען זבוח לה' אלקיך בגלגל". אך כל זה לא הועיל לו. תשובתו של שמואל היתה ברורה ותקיפה: "ולמה לא שמעת בקול ה' ותעט על השלל ותעש הרע בעיני ה'. החפץ לה' בעולות וזבחים כשמוע בקול ה'. הנה שמוע מזבח טוב להקשיב מחלב אלים וגו'. יען מאסת את דבר ה' וימאסך ממלך". בשפת התורה קרא זאת שמואל "לא שמעת", "מאסת את דבר ה'".

16 והדבר נורא! הרי שאול עשה הכל לשם שמים. לפי הבנתו היה עדיף להקריב קרבנות במקום סתם להחרים. והבאת אגג חי, היתה לפי דעתו ביטוי נשגב לנצחון על עמלק. בכל זאת אין זה רצון ה', כיון שלעולם אין להוסיף על דבר ה' סברות וחשבונות שונים, בבחינת: "אורח חיים פן תפלט, נעו מעגלותיה לא תדע". ציווי ה' יש לקיים בדיוקנות. שאול עצמו הבין לבסוף שגה ואמר: "חטאתי". זהו ככל הנראה הפירוש גם למה שאמרה התורה "תמים תהיה עם ה' אלקיך" (דברים יח). וכן משמע בספרי וז"ל: "תמים תהיה עם ה' אלקיך, כן דוד אומר (תהלים כו) "ואני בתומי אלך". ועל דרך זו גם מצא בעל הטורים רמז בדברי הפסוק הזה וז"ל: "תמים, ת' גדולה. שאם תלך בתמימות, כאילו קיימת מאלף עד תיו". פירוש, בלי התחכמות יתירה אלא לעשות עפ"י אמונת חכמים אפילו דבר שאינו מובן כ"כ. הנה אסתר שהיתה ממשפחת שאול תקנה את חטאו. "לא הגידה אסתר את עמה ואת מולדתה" (אסתר ב). מעשה זה לכאורה מנוגד לשכל; היתכן להיות אשת המלך אחשורוש ולא לדבר אתה רק ע"י שליח? שהרי כל זמן שלא ידע עמה ומולדתה אסור היה לו עפ"י החוק לדבר אתה. וזה כמובן לא נעם לה. ואעפ"כ "אין אסתר מגדת וגו' כאשר ציווה עליה מרדכי". כלומר, כיון שיצא הדבר מפי חכם, לא חיפשה סברות וצדדים כדי לבקש היתר אלא קיימה את הדברים. ואכן זכתה שעל ידה באה הצלה ליהודים.

ו"ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר". והיה המזבח קדש קדשים [כט לז]. מה שמזבח הנהשת נקרא קדש קדשים בשתי מקומות [כאן ולהלן מ' י] אף שהיה חוץ להיכל, ומזבח הקטרת נקרא רק קדש [מ ט] אף שעמד בהיכל נגד הארון. נראה בשני טעמים. א) דמי שמעשיו בביהמ"ד הם קדש צריך לראות שמעשיו חוץ לכותלי ביהמ"ד יהיו קדש קדשים, משום ששם נפגש גם עם אנשים שהשפעתם לא כ"כ טובה, וזה יהיה ברוב הלמוד בביהמ"ד עד שנקבע בלבו ונפשו בקביעות גדולה שלא יזוז מדרך התורה והיראה, ואדרבה שתהיה קדושתו גדולה עד שכל הנוגע בו יקדש, שיחזור בתשובה על ידו, כדאיתא בפי'רש"י ומה היא קדושתו כל הנוגע במזבח יקדש אפילו קרבן פסול שעלה עליו קדשו המזבח שלא ירד. ב) דמי שהוא קדש בביהמ"ד בין ת"ח נחשב בעיני המון עם כקדש קדשים, ולכן משגיחין עליו מאד ולומדין ממעשיו, ולכן בשביל זה צריך ליוהר נואד אף בכל דבר קטן שעושה, כהא דביומא דף פ"ו ע"א שצריך ת"ח ליוהר מאד שלא ילמדו ממנו ח"ו דבר רע אף מהמעשים שאינם רעים, וכן כל התנהגות ת"ח.

(14)

ע"פ

(5)